

Statenmededeling

Onderwerp

Stuurgroep Landbouwinnovatie Brabant (LIB) - Evaluatierapportage

Datum

23 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4414754

PS: 4433058

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De evaluatie LIB 2015 – 2018 met aanbevelingen voor de Brabantse transitieopgave agrofood.

Aanleiding

Het LIB-convenant 2016 – 2019 (zie kader 1) schrijft voor om, één jaar vóór het aflopen ervan, een evaluatie uit te voeren die een basis kan vormen voor een eventueel vervolg. De evaluatieopdracht is gezamenlijk met de ZLTO verleend aan Katrien Termeer hoogleraar bestuurskunde van de WUR en sinds kort SER-kroonlid.

Bevoegdheid

GS zijn bevoegd om LIB te laten evalueren en PS te informeren over de resultaten ervan. De evaluatieopdracht staat los van de nog lopende UBA-evaluatie. Voor de UBA (Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2016 – 2020) wordt de totale instrumentenmix ervan geëvalueerd. LIB is een van de instrumenten. U ontvangt deze mededeling in het kader van uw controlerende rol.

Kernboodschappen (de tekst onder de kernboodschappen is letterlijk en geheel overgenomen uit de samenvatting van de evaluatierapportage)

1. *Met de evaluatie zijn de bereikte resultaten geanalyseerd en de betekenis van LIB voor de nabije toekomst geduid vanuit een bestuurskundige optiek.*

"Landbouw Innovatie Brabant (LIB) is opgericht in 1995 als samenwerking tussen de provincie Noord-Brabant en de voorloper van de Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie. Ondanks de sterk veranderde context bestaat LIB nog steeds en is het in de kern niet echt veranderd. Tegen deze achtergrond

analyseert deze evaluatie de bereikte resultaten van de periode 2015-2018 en de betekenis van LIB voor de nabije toekomst.

Datum

23 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4414754

PS: 4433058

Naast algemene bestuurskundige theorieën hanteert deze evaluatie de bekende transformatie theorie van diepgaande maatschappelijke verandering door middel van 'small wins'. Dat zijn kleine maar betekenisvolle stapjes, die, indien de goede mechanismes worden geactiveerd, kunnen accumuleren tot systeemverandering. Bij een consequente strategie van 'small wins' kan systeemverandering zelfs sneller verlopen dan wanneer wordt gestuurd op snelheid en grootschaligheid".

**STUURGROEP
LANDBOUW INNOVATIE
BRABANT**

Kader 1. Wat is LIB?

- [LIB](#) is een samenwerkingsverband met de ZLTO dat is vastgelegd in een vierjarig convenant met een meerjarenprogramma. Doel van LIB is het gezamenlijk bevorderen van de ontwikkeling van een duurzame en in de maatschappij verankerde land- en tuinbouw.
- Zij doet dit door (a) ondersteuning van innovatieve projecten met gezamenlijke LIB-fondsen (500.000,- euro/jaar waarin de provincie voor 2/3 en de ZLTO 1/3 participeert); (b) 4 themabijeenkomsten/jaar en (c) als bestuurlijk platform.
- Bij de Stuurgroep zijn betrokken: drie bestuurders van de provincie (A. Spierings als vicevoorzitter, met B. Pauli en J. van den Hout als agenda-leden); en van de ZLTO (H. Huijbers als voorzitter, met J. Scheepers en R. Beekers als leden). De Stuurgroep LIB wordt ondersteund door het bureau LIB (1 programmaleider en 1 projectmedewerker; samen 1,2 fte) en betrokken ambtenaren bij de provincie, de ZLTO en het ministerie van LNV.

2. De waardering voor LIB is erg hoog en sterk verbonden met continuïteit.

"De waardering voor LIB is erg hoog. Het vervult een palet aan functies die belangrijk zijn voor zowel ondernemers als bestuurders. De positieve waardering is mede te danken aan de bijzondere werkwijze van LIB, die ondernemers typeren als professioneel, laagdrempelig, direct, onafhankelijk, helder en niet bureaucratisch. Deze waardering aan de voorkant is mede zo hoog omdat LIB de procedures aan de achterkant erg goed op orde heeft, met een minimum aan protocollisering en een goede inbeddingen in de provincie en ZLTO-organisatie.

De waardering aan zowel de voorkant als de achterkant zijn sterk verbonden met de continuïteit van LIB die cruciaal is voor vertrouwen, langdurige betrokkenheid bij ondernemers, goede netwerken, en een antenne voor innovaties. Echter, de huidige periode heeft helder gemaakt dat LIB niet langer vanzelfsprekend is. Zo verdween LIB bijvoorbeeld uit de structurele begroting

van de provincie en is het erg druk met innovatie instrumenten. De evaluatie laat zien dat wanneer LIB onverhoopt toch (tijdelijk) zou worden gestopt, het nooit meer op dezelfde manier kan worden opgebouwd. Vertrouwen komt te voet en vertrekt te paard”.

Datum

23 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4414754

PS: 4433058

3. LIB is in staat het verschil te maken met projecten die een diepgaande verandering betreffen en met een gezamenlijk positief verhaal van provincie en ZLTO.

“Als er al kritiek is op LIB dan heeft dat betrekking op de relatief kleine schaal van projecten en de vraag of je daarmee nu echt het verschil kunt maken. Deze evaluatie toont het tegendeel aan. LIB is wel degelijk in staat om verschil te maken. Dat komt omdat LIB zeer bedreven is in het herkennen en triggeren van small wins. Het gaat niet om “klein bier’ of ‘laaghangend fruit’, maar altijd om projecten die een diepgaande verandering betreffen, veel barrières hebben moeten overwinnen, tastbare resultaten opleveren en technische innovaties koppelen aan sociale. Via het slim activeren van aanjaag-mechanismes draagt LIB bij aan het verspreiden, verbreden en verdiepen van innovaties. LIB multiplificeert dus wel zeker, ook door losse koppelingen met andere instrumenten. Met de inzichten uit deze small wins is wel veel meer te doen. Ook zijn de aanjaag-mechanismes bewuster en daardoor nog effectiever in te zetten.

LIB is een gezamenlijk initiatief van de provincie Noord-Brabant en de ZLTO. Het gezamenlijk leiderschap van LIB getuigt van lef, wijsheid en vertrouwen, en borgt daarmee cruciale condities voor systeemverandering door middel van een small win strategie. Ondanks alle weerbarstige vraagstukken zijn ze in staat om gezamenlijk aan het positieve verhaal voor Noord-Brabant te werken en daarin vooruitgang te boeken. LIB wordt terecht gezien als een voorbeeld van het unieke Brabantse harmoniemodel: blijven praten, niet uit de weg gaan van constructieve conflicten, en behoud van relaties. Toch staat dit harmoniemodel onder druk. Dit komt deels door het algemene politieke klimaat van hijgerigheid en snel scoren. Een ander risico is de grote discrepantie die wordt ervaren tussen het positieve LIB-verhaal en de andere beleidsuitingen van provincie en ZLTO. Ondanks dat in LIB verband hete hangijzers en fixaties wel degelijk worden doorbroken, blijft de negatieve associatie met pappen en nathouden op de loer liggen. Hierover is beter te communiceren”.

Kader 2. Voorbeelden van LIB-projecten (voor een volledig overzicht zie bijlage 3 van het evaluatierapport en www.stuurgroeplib.net).

1. Guus van Roessel heeft recent op zijn biologisch melkveebedrijf in Udenhout, samen met Lely (producent van o.a. melkrobots) en VM Engineering, de eerste [mini-melkfabriek](#) ter wereld gerealiseerd. Daarmee is het mogelijk om melk te raffineren en te verpakken die te herleiden is naar individuele koeien en koefamilies. De melk kan op maat worden geleverd met specifieke eigenschappen die veel meerwaarde genereren en waarvan duurzaamheids-prestaties deel uit maken. Deze ligt nu in de schappen van Albert Heijn.

2. Jaap Korteweg, biologische akkerbouwer in West-Brabant en founding father van [De Vegetarische Slager](#) is in 2007 begonnen met de teelt van eiwitgewassen en de verwerking tot 'vegetarisch vleesch'. Hij heeft thans een Vegetarische fabriek in Breda met de ambitie om de grootste slagerij te worden in de wereld. LIB heeft op meerdere momenten in dit langjarige proces bijgedragen met kleinschalige projecten en door het bieden van podia.

3. Carlos en Anneke Faes hebben met [Philips Fruittuin](#) aan de rand van Eindhoven een succesvol bedrijf ontwikkeld waar fruitteelt (12 ha) wordt gecombineerd met een pannenkoekenhuis, een landwinkel (met streekproducten), bezoekerscentrum Het Groene Woud en een vergaderlocatie. Jaarlijks ontvangen zij ruim 130.000 bezoekers waaronder scholen en voor evenementen zoals de appelplukdagen in september met 20.0000 deelnemers.

Datum

23 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4414754

PS: 4433058

4. Wij sluiten ons aan bij de 4 aanbevelingen van de evaluatie.

Het gaat om de onderstaande aanbevelingen waarmee de samenvatting van de evaluatierapportage eindigt.

- "Gezien de grote waardering voor en betekenis van LIB, is het goed dat het in de huidige wendbare en kleinschalige vorm wordt voortgezet. De cruciale continuïteit van LIB vergt een structurele borging".

Wij zien dat LIB door haar werkwijze en 23 jaar onafgebroken steun van de Provinciale Staten een groot netwerk, betrokkenheid en vertrouwen heeft opgebouwd bij ondernemers en andere (on)verwachte actoren, ook internationaal. Dit mag niet verloren gaan. LIB heeft een projectenbudget van 500.000,- euro jaarlijks en het is aan de nieuwe coalitie om een afweging te maken om de hiervoor benodigde middelen in de begroting op te nemen.

- "Met de inzichten uit de projecten (small wins) is veel meer te doen, met name met de manier waarop ze veelgenoemde barrières overwinnen en fixaties doorbreken. Deze lessen kunnen actiever worden ingebracht in andere beleidsarena's op Europees, nationaal, provinciaal en lokaal niveau".

Wij denken dat toepassing van deze inzichten een belangrijke verrijking zijn voor de brede aanpak van het Brabantse agrofoodvraagstuk. Deze manier van denken zal worden uitgedragen binnen onze organisatie.

- "LIB kan de aanjaagmechanismes nog bewuster activeren zodat de small wins nog meer accumuleren en leiden tot systeemverandering. Daartoe kunnen losse koppelingen met andere innovatie instrumenten helpen. Vermijd daarbij lineaire planningstrajecten, overvraging van innovatieve ondernemers en onproductieve concurrentie tussen innovatie instrumenten".

Wij ondersteunen het advies over de aanjaagmechanismen. Deze mechanismen zijn beschreven in de evaluatie, waarbij het m.n. gaat om erkenning, ruimte bieden voor experimenten, verbinden met de nodige netwerken, olievlekwerking en robuustheid geven. We ervaren dat dit wordt versterkt door het samenspel

van LIB-projecten en LIB-themabijeenkomsten (zie kader 3). De bijeenkomsten bieden gelegenheid tot inspiratie, ontmoeting van beleid met praktijk en vice versa, gezamenlijke meningsvorming, podium voor initiatiefnemers en voor nieuwe verbindingen met actoren die ertoe doen. Voor wat betreft de koppeling met andere innovatie-instrumenten wachten we op de bevindingen van de UBA-evaluatie.

Datum

23 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4414754

PS: 4433058

- “Koester het bijzonder Brabantse harmoniemodel en doe er alles aan om associaties met ‘pappen en nathouden’ in een gesloten landbouwnetwerk te vermijden. Dat kan onder meer door: het verbinden van de ambitie van LIB met ervaren urgenties; het agenderen van conflicten tussen het positieve LIB-verhaal en andere beleidsuitingen van de provincie en ZLTO, vooral daar waar ze verder innovatie in de weg zitten; het nog verder uitbreiden van het netwerk; en het blijven uitdragen van de huidige leiderschapswaarde van oprecht betrokken, bescheiden en reflectief”.

Wij onderschrijven dat deze aspecten aandacht verdienen bij een eventueel vervolg van LIB. De ervaring leert dat LIB ons helpt om in gesprek te blijven met het georganiseerde landbouwbedrijfsleven op momenten dat belangen conflicteren en meningsverschillen onoverbrugbaar lijken. Daardoor kunnen we uiteindelijk meer resultaat boeken.

LIB-bijeenkomst 'Wat eten we in 2030? Kansen voor plantaardig eiwit' in november 2016. Presentatie Jaap Korteweg – Vegetarische Slager in Eiwitfabriek Breda.

Kader 3. Voorbeelden van LIB-themabijeenkomsten (voor een volledig overzicht zie bijlage 3 van het evaluatierapport en www.stuurgroeplib.net).

A. Jonge landbouwers en het 'nieuwe' boeren (maart 2017): 8 jonge ondernemers gaven elk een pitch op een van de bedrijven met een gemêleerd gezelschap van circa 40 deelnemers. Daarbij stonden de kansen maar ook de barrières centraal. Hun ambities zijn zeer verschillend; van traditionele opschaling tot meerwaarde in de niche en multifunctioneel. De standaard boer bestaat niet meer. Flexibiliteit en de energie van de jongeren zijn essentieel.

B. Circulaire landbouw, bodem en klimaat (september 2017): Aan de hand van een LIB-project presenteerden boeren op een van de deelnemende bedrijven inspirerende voorbeelden van praktijken op dit thema. Het ging m.n. om lonende investeringen in de bodemkwaliteit en samenwerking tussen veehouders en akkerbouwers voor betere kringloopsluiting. Ook werd input gegeven vanuit de wetenschap met de 'low carbon farming' aanpak die is ontwikkeld in Ierland.

Datum

23 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4414754

PS: 4433058

5. Het LIB levert een goede bijdrage aan de doelstellingen van de Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood (UBA).

LIB functioneert vooraan in het innovatieproces en in nauwe samenwerking met de andere innovatie-instrumenten van de UBA. Het draagt daarmee wezenlijk bij aan de doelstellingen van de UBA zoals korte ketens en betere verdienmodellen voor de boer, verminderen van overlast, sluiten van kringlopen en nieuwe perspectieven voor de plantaardige sector. Veel projecten die ooit zijn gestart met LIB, blijken in een volgende fase van de innovatiecurve dan ook opnieuw ondersteuning te krijgen van instrumenten uit de UBA zoals TransLAB en POP3-projecten (bij bijna de helft van de POP3-projecten heeft LIB in het voortraject een rol vervuld). LIB draagt ook bij aan andere EU-programma's (zie onder Europese zaken). LIB is complementair aan het innovatieprogramma agrofood (met focus verderop in de agrofoodketen) en aan de ondersteunende maatregelen transitie veehouderij met innovaties voor emissiebeperking en verdienmodellen.

Consequenties

1. De evaluatie biedt aanvullende inzichten voor de Brabantse transitieopgave agrofood.

De rapportage heeft een bredere reikwijdte dan LIB. Het biedt bestuurskundig wetenschappelijke inzichten over transitieprocessen in de landbouw- en agrofoodsector die toegespitst zijn op de Brabantse context. Daarmee kan het - samen met andere trajecten, zoals de nog lopende UBA-evaluatie - bijdragen aan de effectiviteit van toekomstig beleid op dit vlak.

Europese en internationale zaken

LIB functioneert binnen de kaders van de EU-regelgeving. Het speelt actief in op internationale ontwikkelingen en het EU-beleid door haar initiërende rol in internationale netwerkvorming en EU-projecten. De verbinding van LIB-middelen

en ondernemers met de EU-programma's (POP, Interreg, OP-Zuid en Horizon2020) heeft bijgedragen aan een groot multipliereffect.

Datum

23 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4414754

PS: 4433058

Communicatie

De ZLTO en provincie nodigen enkele regionale journalisten uit om bij bedrijven te zien welke innovaties gerealiseerd zijn m.b.v. LIB in het grotere perspectief van de evaluatie. Daarvoor worden Provinciale Staten uitgenodigd. Er wordt geen apart persbericht uitgebracht.

Vervolg

Over een eventueel vervolg van LIB na 2019 wordt besloten in de nieuwe bestuursperiode. Provinciale Staten worden uitgenodigd voor de LIB-themabijeenkomst van februari/maart 2019 met als thema Succesvol boeren nabij natuur of stad.

Bijlagen

1. Evaluatie van Landbouw Innovatie Brabant (LIB) 2015 - 2018

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Opdrachtgever: mevrouw A.L. Schoenmakers, (073) 680 86 62,
alschoenmakers@brabant.nl.

Opdrachtnemer: de heer P.L.A. van Enckevort, (073) 681 21 36,
pvenckevort@brabant.nl.